
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378.147:373.2.011.3-51

DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-2-145-152

Аніщук А. М.

кандидатка педагогічних наук, доцент
доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
anishchuk1965@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0292-689X

Онищук І. А.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
дошкільної та початкової освіти
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка
ionuschyk@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1521-0428

**КУЛЬТУРА МОВЛЕННЄВОГО САМОВИРАЖЕННЯ
ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ**

Статтю присвячено аналізу проблеми професійно-особистісного розвитку майбутніх вихователів в сучасних умовах. Актуальність дослідження пов'язана із реформуванням вищої освіти, внесенням змін до закону України «Про вищу освіту», затвердженням нового закону «Про дошкільну освіту» та замовленням суспільства на підготовку фахівця нової формації, здатного виражати себе засобами мовлення в гармонійний і соціально прийнятний спосіб.

Проаналізовано зміст компетентностей освітнього та професійного стандартів, які необхідні для виконання трудових функцій, пов'язаних з комунікацією, взаємодією, професійною етикою, самоорганізацією, професійним саморозвитком. Визначено, що засвоєння майбутнім фахівцем способів їх успішного вирішення в процесі практичної професійної діяльності багато в чому залежить від наявності сформованих можливостей для самовираження.

Здійснено аналіз психолого-педагогічних джерел сучасних науковців з даної проблематики. Визначено концептуальні засади дослідження проблеми: положення психолого-педагогічної науки щодо самовираження як особистісного феномену; положення про особистість як систему, що розвивається; теза про рефлексивні риси самосвідомості як ядро особистості; технології самодетермінації розвитку особистості.

Проаналізовано наукові погляди щодо визначення сутності понять «професійно-особистісний розвиток», «культура самовираження», «мовленнєве самовираження», розкрито їх значення для професійно-особистісного розвитку майбутніх вихователів. Встановлено, що проблема культури мовленнєвого самовираження як складова професійно-особистісного розвитку майбутнього вихователя практично не досліджувалася сучасними науковцями.

Визначено суть та основний зміст провідної категорії «культура мовленнєвого самовираження». Сформульовано висновок, що культура мовленнєвого самовираження є складовою професійно-особистісного розвитку майбутнього вихователя, забезпечує здатність до ефективної професійної та особистісної комунікації, саморегуляції та толерантної взаємодії, сприяє формуванню позитивного образу вихователя у суспільстві, дає можливість майбутньому вихователю повною мірою реалізувати себе в професійній діяльності.

Ключові слова: професійно-особистісний розвиток, культура мовленнєвого самовираження, культура самовираження, мовленнєве самовираження, професійна діяльність, культура мовлення, соціально-прийнятні мовленнєві засоби.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку національної освіти характерним є процес модернізації як окремих її ланок, так і системи в цілому. Інтернаціоналізація стосунків у різноманітних сферах діяльності диктує нове соціальне замовлення в галузі вищої педагогічної освіти, впровадження у освітній процес інноваційних технологій, спрямованих на активізацію професійно-особистісного розвитку майбутніх педагогів, формування в них ключових компетентностей, необхідних для виконання трудових функцій.

Усе більшої актуальності набуває проблема формування культурної особистості, здатної вільно й відповідально визначати свою позицію серед інших, приймати рішення, демонструвати свою винятковість, відстоювати право на свободу думки. Кожен педагог постійно знаходиться в ситуаціях, які передбачають пред'явлення іншим суб'єктам освітньої діяльності своїх цінностей, уявлень, свого світогляду. Він знаходиться в ситуації самовираження і це стає для нього природною характеристикою професійної діяльності. В педагогічній діяльності самовираження є складовою індивідуальної культури педагога.

Прийняття Закону України «Про дошкільну освіту» (2024) актуалізує проблему вдосконалення підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021) визначено ключові компетентності, які мають бути розвинені у вихователів закладу дошкільної освіти (ЗДО), одними з них є соціальна та підприємницька компетентність, педагогічне партнерство, які передбачають організацію міжособистісної взаємодії, роботу в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня, продукування нових ідей, планування та управління культурними та соціальними проєктами, самопрезентацію результатів своєї професійної діяльності [10, с. 6]. Оскільки самопрезентація визначається як процес самовираження в контексті ділового спілкування поряд з правилами комунікативного етикету, це актуалізує проблему розвитку в майбутніх вихователів ЗДО культури мовленнєвого самовираження, потреби та здатності виражати себе в гармонійний і соціально прийнятний спосіб.

Мовлення є показником культури, засобом самовираження і самоствердження особистості, предметом педагогічного аналізу і самоаналізу, постійного самовдосконалення майбутнього вихователя. Мовлення вихователя – це показник його педагогічної культури, певний зразок комунікативної дії, який наслідують дошкільники.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчує, що актуальні питання особистісно-професійного розвитку майбутніх вихователів ЗДО висвітлено у наукових працях Л. Артемової, Л.Березовської, Г. Беленької, А. Богуш, Н.Гавриш, О.Деркач, І. Дичківської, Л. Загородньої, Л. Зданевич, О.Кононко, Є.Климової, К. Крутій, Н.Кузьміної, Н.Лисенко, О.Листопада, І. Луценко, В.Ляпунової, М. Машовець, Л.Мороз-Рекотової, О. Рейпольської, О.Семенової, Т. Танько, А.Черкашиної та ін. Зокрема, О. Деркач, Є. Климов, Н.Кузьміна розглядають особистісний і професійний розвиток як процеси, що взаємодоповнюють один одного. Л. Притуляк наголошує, що під час навчання співвідношення особистісного та професійного розвитку набуває характеру певної цілісності. Професійний розвиток

особистості починає домінувати над особистісним і визначати його [9, с. 128]. Одним із складників професійно-особистісного розвитку майбутніх вихователів виступає культура самовираження, яка проявляється в самоорганізованій діяльності майбутнього педагога [5, с. 18].

Виховання культури самовираження у майбутніх вихователів розкрито у наукових працях О. Кононко, І. Онищук, А. Аніщук. Науковцями обґрунтовано підхід до культури самовираження як особистісного феномену; схарактеризовано критерії, показники та рівні її сформованості у майбутніх педагогів. При розробці критеріїв оцінки міри сформованості культури самовираження у майбутніх педагогів, О. Кононко були враховані основні вектори педагогічної діяльності – діловий, аксіологічний, комунікативний та перетворювальний. Науковець прийшла до висновку, що культура самовираження майбутнього педагога, як особистісний феномен, проявляється у цілепокладанні, мотивації, способах дій, проміжних й кінцевих продуктах і визначається системою пріоритетних життєвих та професійних цінностей [6, с. 15-16].

Концептуальними засадами дослідження проблеми слугували: положення психолого-педагогічної науки щодо самовираження як особистісного феномену (Р. Бернс, А. Ребер, Л. Божович); положення про особистість як систему, що розвивається (І. Бех, О. Кононко, В. Котирло, Т. Піроженко, Т. Титаренко та ін.); теза про рефлексивні риси самосвідомості як ядро особистості (А. Силвестру, С. Тищенко, Л. Уманець та ін.); технології самодетермінації розвитку особистості (Л. Сердюк, І. Данилюк, В. Турбан, Н. Володарська). Проблема культури мовленнєвого самовираження як складової професійно-особистісного розвитку майбутнього вихователя практично не досліджувалася сучасними науковцями.

Мета статті. Метою статті є висвітлення сутності та змісту поняття «культура мовленнєвого самовираження» як важливого складника професійно-особистісного розвитку майбутнього вихователя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна вища освіта, яка будується на компетентнісному підході передбачає, що майбутній фахівець дошкільної освіти має оволодіти відповідними компетентностями, які формують і розвивають в ньому можливості вирішувати складні завдання дошкільної освіти, що потребують досліджень або інновацій та відповідні категорії професійних завдань. Проаналізувавши зміст компетентностей, заявлених у Стандарті вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, спеціальності А2 Дошкільна освіта, Професійного Стандарту «Вихователю закладу дошкільної освіти», можна стверджувати про наявність в них професійних завдань, пов'язаних з комунікацією, взаємодією, професійною етикою, самоорганізацією, професійним саморозвитком. Засвоєння кожним майбутнім фахівцем способів їх успішного вирішення в процесі практичної професійної діяльності багато в чому залежить від сформованих в процесі навчання в ЗВО здібностей продемонструвати іншим людям те, що є важливим, значущим і ціннісним особисто для нього, від наявності можливостей для самовираження.

Саме тому здатності до самовираження мають бути сформовані в кожного педагога, який прагне реалізувати власні внутрішні бажання та потреби, показати справжній внутрішній світ, зрозуміти себе та інших, усвідомити свої бажання. А не розуміючи себе важко самовдосконалюватися, особистісно та професійно розвиватися, підвищувати самооцінку.

Під *професійно-особистісним розвитком* Н. Коломієць розуміє свідомий процес якісних змін особистості, спрямований на досягнення високого рівня особистісного саморозвитку та професійної самореалізації у педагогічній діяльності [4, с. 76-77]. Цей процес, зазначає автор, є постійним і безперервним, відповідає сучасному принципу організації «навчання впродовж життя». Особистісний потенціал є потужним інструментом досягнення чітко визначеного та здорового почуття себе як педагога, що може призвести до позитивної самооцінки та впевненості в собі [4, с. 77].

Ознаками *професійно – особистісного розвитку* майбутнього педагога, на думку І. Зязюна, є: розширення кола пізнавальних інтересів, домінування потреб

самореалізації, зацікавленість прийомами самоосвіти, підвищення рівня педагогічної майстерності, розвиток процесів «самості» [3, с. 9]. Ефективність професійно-особистісного розвитку забезпечується набуттям навичок та знань для кар'єрного зростання та включає елементи особистісного розвитку. Одним з елементів особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів є *культура мовленнєвого самовираження*.

Аналіз сучасних досліджень дозволяє стверджувати, що однозначного тлумачення поняття «*культура мовленнєвого самовираження*» у психолого-педагогічній літературі не виявлено. Більшість наукових праць присвячені загальним аспектам культури самовираження особистості, проблемі формування культури самовираження школярів та майбутніх фахівців. Окремо розглядаються проблеми, які пов'язані з мовленнєвою культурою. Зокрема, формування мовленнєвої компетентності майбутнього педагога (О. Гальянова), формування мовленнєвої діяльності майбутнього вчителя початкової школи (Т. Денисюк, Я. Синьгуб), мовленнєвий етикет у професійній культурі педагога (С.Дубовик), розвиток мовної особистості майбутнього вчителя (Н. Юрійчук), формування професійної мовленнєвої культури майбутнього вихователя (А. Чаговець) та ін. Провідні науковці одностайні у своєму рішенні з приводу важливості формування культури самовираження та мовленнєвої культури майбутнього педагога.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що в науковому просторі існують доослідження, які прямо чи опосередковано дотичні до проблеми культури мовленнєвого самовираження. Тобто аналізуються такі поняття, як: культура самовираження, мовленнєве самовираження, творче мовленнєве самовираження, культура мовлення, мовленнєва компетентність, педагогічне мовлення, професійно-мовленнєва культура, культура особистісно-професійного самовираження та ін. Одними з ключових позицій у вище перерахованих термінах займають поняття «культура самовираження» та «мовленнєве самовираження».

Під культурою самовираження О.Кононко розуміє особливості (відмінні від інших людей властивості особистості), способи (систематизовану сукупність дій, використаних для досягнення мети), результати (проміжні та кінцеві продукти) самоорганізованої діяльності майбутнього педагога [6, с. 15-16]. Культура самовираження тлумачиться як основа самоствердження й самореалізації; є процесом, способом буття, сприятливим для реалізації домагань, можливостей і ставлень особистості до різних видів діяльності. Розвиток культури самовираження майбутніх вихователів ЗДО є особистісним інтегралом, який проявляється в самоорганізованій діяльності і визначається системою пріоритетних життєвих цінностей – особистісних, професійних, культурних [2, с. 28].

Основними характеристиками культури самовираження виступають: незалежні від зовнішніх впливів дії суб'єкта самовираження, його здатність самостійно організувати, виконувати, контролювати, регулювати та коректувати свою поведінку, презентувати індивідуальні особливості, прагнення, переваги, які не суперечать нормам культури [7, с. 80-81].

Систематизація різних підходів щодо вивчення особистісного самовираження, характеристики мовлення як засобу вираження даного процесу, дають нам підстави для виділення поняття *мовленнєве самовираження*, оскільки мовленнєва діяльність задовольняє користування мовою як засобом спілкування та самовираження.

Т. Піроженко, виділяючи особистісний рівень самовираження, визначає такі складові:

а) довільність мовлення (прагнення до розгорнення, логічності, зв'язності тексту; можливість довільного керування мовленням, його зміна відповідно до динаміки ситуації; характер тексту (за наочною ситуацією, із досвіду, творчий);

б) особистісні якості, що виявляються в мовленнєвій комунікації (прояв самооцінки у спілкуванні з людьми; риси характеру, що забезпечують успішність взаємодії

(дружелюбність, комунікабельність тощо); ціннісні орієнтації, пов'язані з людиною; широта і дієвість мотивів спілкування) [8, с. 24].

Визначаючи зміст поняття *мовленнєве самовираження*, беремо до уваги такі складові: мовленнєві засоби (слова, словосполучення, фрази); форму висловлювання (тональність, інтонаційну забарвленість); спрямованість висловлювання (мотив, вибір об'єкта, на який спрямоване мовлення); емоційну забарвленість (модальність) [1, с. 39].

Отже, під *мовленнєвим самовираженням* ми розуміємо здатність майбутнього педагога виражати свої думки, емоції, почуття, переконання та професійну позицію через мовлення; відстоювати власні інтереси; проявляти індивідуальність, творчу активність. Це не просто передача інформації, а й мистецтво спілкування, яке впливає на дітей, формує їх світогляд і мотивацію до засвоєння нових знань.

Основними аспектами мовленнєвого самовираження педагога можна вважати: змістовність (глибина і логічність висловлювань), емоційність (здатність передавати почуття через інтонацію), культуру мовлення (правильність, багатство словника, відповідність нормам), індивідуальний стиль (унікальні мовленнєві особливості педагога). Наскільки грамотно, чітко, зрозуміло й переконливо майбутній педагог буде висловлювати свої думки та почуття, буде залежати його успіх у професійній діяльності і в **особистісному розвитку** – самовдосконаленні, самореалізації, креативному підході до виконання трудових функцій, забезпеченні психологічної стійкості.

У освітній діяльності мовленнєве самовираження варто розглядати як таке, яке б відповідало нормам і правилам, оскільки вихователь є не лише носієм знань, а й зразком мовленнєвої культури для дошкільників та інших учасників освітнього процесу. Як зазначає О.Кононко, сучасний фахівець дошкільної ланки освіти має бути здатним конструктивно розв'язувати різноманітні педагогічні проблеми, виявляти гнучкість і мобільність, діяти адекватно, довіряти власному досвіду, поєднувати соціальні інтереси з особистими, досягати успіху в професійній діяльності соціально прийнятними способами [5, с. 18].

Враховуючи вищезазначене можна виокремити ще таку важливу складову особистісно-професійного розвитку майбутнього вихователя як *культуру мовленнєвого самовираження*, на становлення позитивних характеристик якої потрібно звертати увагу при підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти. Оскільки, для реалізації таких принципів дошкільної освіти, як підтримка ініціативи дітей у різних видах діяльності, прийняття дошкільників як суб'єктів освітньої діяльності, вихователі повинні насамперед надати кожній дитині можливість заявити про себе, виразити себе в різних життєвих ситуаціях. Від вихователя, відповідно, очікується наявність достатнього рівня культури мовленнєвого самовираження у тому, щоб нести її як зразок мовленнєвого висловлювання кожній дитині. Адже відомо, що у цьому віці мовленнєві еталони мають безумовний, персоніфікований характер і переймаються від дорослого.

Здійснений нами аналіз психолого-педагогічної літератури з означеної проблеми, зокрема дотичних понять та їх характеристик, дозволив визначити сутність поняття «*культура мовленнєвого самовираження*», під яким варто розуміти здатність педагога виражати свої думки, переконання та професійну позицію через соціально-прийнятні мовленнєві засоби; відстоювати власні інтереси; презентувати індивідуальні особливості, прагнення, переваги, які не суперечать нормам культури; володіти правилами мовленнєвої поведінки в різних умовах спілкування.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, культура мовленнєвого самовираження є невід'ємною частиною професійно-особистісного розвитку майбутнього вихователя. Вона забезпечує здатність до ефективної професійної та особистісної комунікації, саморегуляції та толерантної взаємодії, швидкого реагування на зміни під час професійної діяльності, до ефективного врегулювання конфліктів, сприяє формуванню позитивного образу вихователя у суспільстві.

Сформованість культури мовленнєвого самовираження дасть можливість майбутньому вихователю повною мірою реалізувати себе в професійній діяльності, усвідомлювати та конструктивно реагувати на прояви емоцій, толерантно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу, визначати ефективні способи комунікації відповідно до визначених завдань, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії з урахуванням факторів, що впливають на результат.

Перспективу подальшої реалізації дослідження означено напрямку вбачаємо у вивченні педагогічних умов виховання культури мовленнєвого самовираження майбутніх вихователів в процесі професійної підготовки у закладі вищої освіти. Визначенні базових мовленнєвих умінь та їх ролі у формуванні культури самовираження майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Література

1. Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2009. 258 с.
2. Аніщук А., Онищук І. Культура самовираження як значуща складова особистісного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення. *Науковий Вісник Кременецької обласної гуманітарно педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Випуск 18. С. 24-31. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/120/108>
3. Зязюн І.А. Мета і характер розвитку особистості з точки зору альтернативних парадигм сучасної освіти. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Технології управління освітніми закладами»*. Полтавський державний пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2011. С. 8–9.
4. Коломієць Н. Особистісно-професійний розвиток педагога: поняття і зміст. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 4, 2021. С.72-79. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbimuk_nayk_praz/2021/4/11.pdf
5. Кононко О. Л. Культура особистісно-професійного самовираження майбутніх педагогів: сутність та умови розвитку. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2024. № 3. С.17-26. URL: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/3853/1/макет_НЗ_№3_2024-17-26.pdf
6. Кононко О. Л. Культура самовираження майбутніх педагогів як особистісний феномен. *Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні*: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. Львів: ГО "Львівська педагогічна спільнота", 2017. С. 13–18. [30 с. 15-16].
7. Онищук І. Роль культури самовираження в особистісно-професійному становленні майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 4 (92). С.78-81. URL: file:///D:/Download/Npd_2017_4_22.pdf
8. Піроженко Т. О. Розвиток комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей старшого дошкільного віку: дис. ...канд. психол. наук: К., 1995. 213 с.
9. Притуляк Л. М. Особистісно-професійний розвиток студентів педагогічного закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загально-освітній школах*. 2020. № 68(2). С. 126–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_-2020_68%282%29_27
10. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (Наказ Міністерства економіки України № 755-21 від 19.10.2021) URL: <file:///D:/Download/6616923634125654141836.pdf>

References

1. Anishchuk A. M. Pedagogichni umovy optymizatsii movlennievoho samovyrazhennia doshkilnykiv riznoi statii: dys. ...kand. ped. nauk: 13.00.08. K., 2009. 258 s.
2. Anishchuk A., Onyshchuk I. Kultura samovyrazhennia yak znachushcha skladova osobystisnoho stanovlennia maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity v umovakh sohodennia. *Naukovyi Visnyk Kremenetskoï oblasnoi humanitarno pedagogichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky*. Vypusk 18. S. 24-31. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/120/108>

3. Ziaziun I.A. Meta i kharakter rozvytku osobystosti z tochky zoru alternatyvnykh paradyhm suchasnoi osvity. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Tekhnolohii upravlinnia osvitnimy zakladamy». Poltavskyi derzhavnyi ped. un-t imeni V.H. Korolenka. Poltava, 2011. S. 8–9.
4. Kolomiiets N. Osobystisno-profesiyni rozvytok pedahoha: poniattia i zmist. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Vyp. 4, 2021. S.72-79. URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnyk_nayk_praz/2021/4/11.pdf
5. Kononko O. L. Kultura osobystisno-profesiinoho samovyrazhennia maibutnykh pedahohiv: sutnist ta umovy rozvytku. Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. 2024. № 3. S.17-26. URL: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/-123456789/3853/1/maket_NZ_Ne3_2024-17-26.pdf
6. Kononko O. L. Kultura samovyrazhennia maibutnykh pedahohiv yak osobystisnyi fenomen. Psykholohiia ta pedahohika: neobkhidnist vplyvu nauky na rozvytok praktyky v Ukraini: zbirnyk tez naukovykh robir uchasnykiv mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Lviv: HO "Lvivska pedahohichna spilnota", 2017. S. 13–18. [30 s.15-16].
7. Onyshchuk I. Rol kultury samovyrazhennia v osobystisno-profesiinomu stanovleni maibutnoho vykhovatelya zakladu doshkilnoi osvity. Nova pedahohichna dumka. 2017. № 4 (92). S.78-81. URL: file:///D:/Download/Npd_2017_4_22.pdf
8. Pirozhenko T. O. Rozvytok komunikatyvno-movlennievnykh zdibnostei ditei starshoho doshkilnogo viku: dys. ...kand. psykhol. nauk: K., 1995. 213 s.
9. Prytuliak L. M. Osobystisno-profesiyni rozvytok studentiv pedahohichnoho zakladu vyshchoi osvity. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. 2020. № 68(2). S. 126–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/-Pfto_2020_68%282%29_27
10. Profesiyni standart «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity» (Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy № 755-21 vid 19.10.2021) URL: <file:///D:/Download/-6616923634125654141836.pdf>

Anishchuk A.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool Education
Nizhyn Mykola Gogol State University
anishchuk1965@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0292-689X

Onyshchuk I.

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Pedagogy, Preschool and Elementary Education
Kremenets Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy
ionuschyk@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1521-0428

THE CULTURE OF SPEECH SELF-EXPRESSION AS A COMPONENT OF THE PROFESSIONAL AND PERSONAL DEVELOPMENT OF A FUTURE EDUCATOR

The article is dedicated to analyzing the problem of professional and personal development of future educators in modern conditions. The relevance of the study is associated with the reform of higher education, amendments to the Law of Ukraine "On Higher Education," the adoption of the new Law "On Preschool Education," and society's demand for the training of a new-generation specialist capable of expressing themselves through speech in a harmonious and socially acceptable manner.

The study analyzes the content of competencies outlined in educational and professional standards necessary for performing work functions related to communication, interaction, professional ethics, self-organization, and professional self-development. It is determined

that each future specialist's ability to successfully master these skills in the process of practical professional activity largely depends on the presence of well-developed capabilities for self-expression. It is noted that in pedagogical activity, self-expression is an integral component of an educator's individual culture.

An analysis of psychological and pedagogical sources by contemporary scholars on this issue has been conducted. The conceptual foundations of the study have been identified, including psychological and pedagogical science perspectives on self-expression as a personal phenomenon, the concept of personality as a developing system, the thesis on reflective characteristics of self-awareness as the core of personality, and self-determination technologies for personal development.

Scientific perspectives on the essence of the concepts of "professional and personal development," "culture of self-expression," and "speech self-expression" have been examined, and their significance for the professional and personal development of future educators has been revealed. It has been established that the issue of speech self-expression culture as a component of the professional and personal development of future educators has not been extensively studied by contemporary researchers.

The essence and main content of the key category "speech self-expression culture of a future educator" have been defined. This concept is understood as an educator's ability to express their thoughts, beliefs, and professional stance through socially acceptable linguistic means; to advocate for their own interests; to present individual characteristics, aspirations, and preferences that do not contradict cultural norms; and to adhere to the rules of speech behavior in various communicative contexts.

It is concluded that the culture of speech self-expression is a component of the professional and personal development of future educators. It ensures the ability for effective professional and personal communication, self-regulation, and tolerant interaction, contributes to the formation of a positive image of the educator in society, and enables future educators to fully realize themselves in their professional activities.

Key words: professional and personal development, culture of speech self-expression, culture of self-expression, speech self-expression, professional activity, culture of speech, socially acceptable linguistic means.